

Natalija Ludoški

TRAGANJE ZA CELINOM I SMISLOM

(Milan Živanović: *Svako osvaja svoj Ararat: zapisi o stvaraocima i delima*, Gradska biblioteka, Novi Sad, 2020)

Stvaralac *na više razboja* – Milan Živanović, novinar i urednik kulturnih rubrika, pesnik i slikar s gotovo poluvekovnim iskustvom na javnoj sceni, učesnik i svedok, najnovijom knjigom *Svako osvaja svoj Ararat*, otvara *kutiju* na osnovu čijeg sadržaja je moguće rekonstruisati našu nedavnu kulturnu prošlost, ali i piščeva lična estetska i etička načela. Na trista pedeset stranica ovog izdanja, s podnaslovom *zapisi o stvaraocima i delima*, doneto je preko sto dvadeset tekstova, pisanih mahom za novosadski *Dnevnik* od 2000. do 2006. godine, te njome deflaju ponajpre ličnosti iz novosadske i vojvođanske sredine, ali i oni koji među našu publiku dospevaju iz sveta (Rebeka Vest, Umberto Eko, Vislava Šimborska, Jorgo Seferi...)

Sazdana iz četiri celine: *Marginalije*, *Prikazi knjiga*, *Zapisi* i *In memoriam*, knjiga se otvara predgovorom „Deset deka duše“ u kojem Živanović, dajući odgovore na pitanja (u TV emisiji Đorđa Randelja „Plavi krug“), unekoliko otkriva i svoj stvaralački put i kreda. „Biti anonimniman u surovom svetu važnih i obesnih, sve samih direktora i eksperata, i za mene je pravi podvig, i uspeh“, veli pisac ove knjige koji se u umetničke vode otisnuo već tokom studija jugoslovenske književnosti na novosadskom Filozofskom fakultetu, kao jedan od konceptualnih umetnika 70-ih, koji su svoje uporište imali na *Tribini mladih*. Nedugo potom otpočeće i novinarsku karijeru, u doba dok je novinarstvo „označavano kao primenjena književnost i imalo... sve odlike tzv. lepog pisanja“. Nemajući odgovore na pitanje o *tajni književne radionice*, zna da „samo ranjena školjka pravi bisere, a ona obična/zdrava samo je dobar zalogaj“ i veruje u „blesak imaginacije, snagu talenta koji, uprkos svemu, uvek nađe načina da se materijalizuje...“

U društvenom i kulturnom miljeu u kojem su „Stalni, i jedini sigurni putnici... jedino pesnici udvorice“, kako navodi u saopštenju sa skupa „Književnost i demokratija“ 1989, baveći su „vražjim“ novinarskim poslom, Živanović je konačno dospeo u poziciju da, mimo imperativa nametnutih dnevnih tema, iz svog obimnog opusa odabere tekstove koji i o njemu kazuju ono što je sam izrekao o jednom od onih čije delo visoko vrednuje; da na novinarstvo i književnost gleda „kao osećanje, a ne sećanje, kao živo tkivo, a ne papirnati sadržaj“, a da su iza imena uvek „ljudi, ali samo oni koje on odabere i donese na svoj način.“

Među tim ljudima, veliki je broj onih koji ne pripadaju magistralnom kulturnom toku, nevidljivi posvećenici svoga posla koji ostaju u senci, čije delo i delovanje počivaju na neupitnim vrednostima. „Jer, znate“, kako veli jedan od pregalaca toga kova, Živojin Boškov, „ocene zastarevaju ili se menjaju, a podaci imaju stalnu vrednost“. Takvi su i drugi Živanovićevi izabranici: „Čovek kulture“ Slobodan Sv. Miletić, „Banatski Mopasan“ Đura Đukanov,

„Gospodar rukopisa“ Stojan Trećakov, „teča-preteča“ Vujica Rešin Tucić, „Bard avangarde“ Vojislav Despotov – za kog će reći da je „pripadao literaturi iznad koje je bio tri koplja, ali je to malo ko video, a još više priznavao“, i mnoštvo drugih stvaralaca ne samo iz sveta literature, već i slikarstva, pozorišta, filma, nauke...

Tu su i oni čija su dela ušla u lektire i antologije, poznata imena, poput Milana Konjovića, Borislava Mihajlovića Mihiza, Aleksandra Tišme ili Miroslava Antića – jedne od stožernih figura knjige. No, i „rapsoda reči“ Živanović osvetljava iz posebnog rakursa, ukazujući na javnosti nepoznate detalje koji omogućavaju donošenje novih sudova o ovom umetniku. Tako smo u prilici da čitamo i jedno privatno pismo iz novembra 1981, u kojem Antić otkriva svu muku i gnev stvaraoca sputa(va)nog političko-ideološkim diktatom stvarnosti.

Uostalom, mnogi Živanovićeви junaci nadilaze sredinu, vreme i kulturu kojoj pripadaju: Aleksandar Saša Petrović, Sreten Marić, Svetozar Petrović – „svetski profesor“ čije ćemo ime u *Građi za Leksikon pisaca Jugoslavije* Matice srpske – uzalud tražiti.

Namenjena čitaocima koji u novinama najpre otvaraju stranice za kulturu, sa svim vrlinama publicističkog stila, knjiga *Svako otkriva svoj Ararat* unekoliko izneverava horizont očekivanja na onim stranicama kada se Živanović iz novinara preobraća u pisca koji subtilno, ali britko i analitično promišlja o pojmovima i fenomenima u stilu vrhunskih esejista. I ne samo u marginalijama (kako naziva svoje mikroeseje), već i u portretima i prikazima knjiga savremenika u kojima se ogleda. Tako bi se i o ovoj knjizi moglo reći nešto slično onome što će Živanović pribeležiti o jednoj od knjiga Dragomira Popnovakova: „To nije samo čas istorije nego pre svega nenapisan tom istorije umetnosti, lepljenje slika iz imaginarnih albuma i komponovanje krhotina retkih dokumenata i rada imaginacije, manifestovanje strasne želje da se oformi celina i nađe neki smisao.“

Nadamo se da će Milan Živanović nastaviti poduhvat probiranja građe iz svoje novinarske radionice i podariti nam još koju sličnu knjigu.